

TRÄDGÅRDSSTADEN ETAPP III

GESTALTNINGSPRINCIPER

SAMRÅDSHANDLING
MAJ 2011

tyresö kommun

1. INLEDNING

Trädgårdsstad eller *Garden City* är ett begrepp som myntades av engelsmannen Ebenezer Howard kring sekelskiftet. Utifrån hans tankar har trädgårdsstaden utvecklats på olika sätt i olika länder beroende på lokala traditioner. I Sverige är gamla Enskede ett exempel på "Den svenska trädgårdsstaden" som upplevs luftigare, öppnare och mer omväxlande än sina engelska och tyska motsvarigheter.

Enskede trädgårdsstad

Den gemensamma idén med trädgårdsstäder är att förena staden och landets fördelar. För att klara detta bör tätheten vara måttlig och husen vara låga. Alla hus bör ha en egen trädgård och gator och torg ska utformas på traditionellt vis. Detta skriver Johan Rådberg i sin bok "Den svenska Trädgårdsstaden"

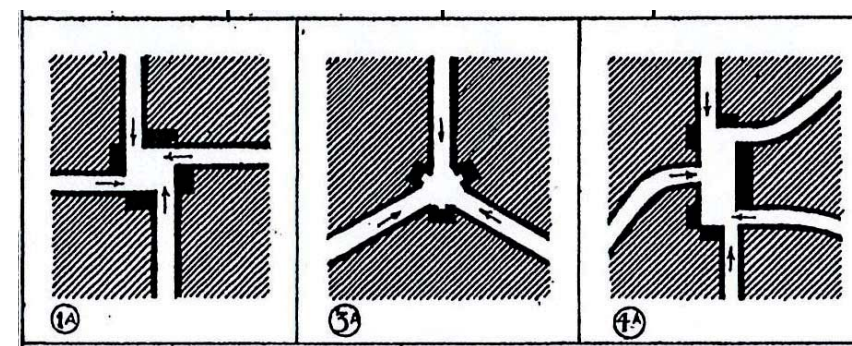
Blir tätheten större leder det till fler hus för tätt inpå varandra med följd att trädgårdarna blir för små och opraktiska. Små gemensamma lekplatser och platsbildningar skulle också försvinna. I en trädgårdsstad ska bebyggelsen inte vara så hög utan hålla sig kring 2-3 våningar. Inslag av 4 våningar kan förekomma. Det ska finnas olika hustyper så som enfamiljshus, tvåfamiljshus och små flerfamiljshus. Husen kan vara sammanbyggda så som radhus och parhus. En sådan mix kan blanda hushållstyper som ensamstående och familjer men också motverka en social segregation.

Ett viktigt tankesätt i trädgårdsstäderna var att tydligt skilja på det offentliga och privata rummet. Trädgården skulle vara en del av den privata sfären utan direkt insyn utifrån, en förlängning av bostaden. Gatan skulle vara en del av den offentliga sfären. Förgårdsmarken på framsidan av husen blev där med mindre privat och mer en del av den offentliga gatan, vilket innebar att husen lades så nära gatan som möjligt.

Änggården, Göteborg

I sekelskiftets trädgårdsstäder skapades vackra och karaktärsfulla gator och platser. Den grundläggande tanken var att skapa omväxling vilket också innebar att varje gata skulle ha sin egen karaktär. Gator skulle ringla sig fram och mötas i oregelbundna korsningar och platser. Effektiva blickfång skapades med byggnader i gatans fond. Flera stadsplanerare ägnade mycket tid åt utformning av slutna gatuperspektiv vid gatukorsningar. Byggnader och gata skulle tillsammans forma en gemensam gestalt.

Utformningsförslag av gatukorsningar med byggnader.

Träd på gator och torg var viktigt för att ge liv åt gatubilden. Träden fungerade som avgränsande väggar i gatan t.ex. för att hejda långa gatuperspektiv, men också för att förstärka gatans riktning, gatukorsningar, krökningar och små platser. Olika trädslag för olika gator hjälpte också till att skapa den omväxling som eftersträvades för att ge de olika gatorna en egen identitet.

Typisk trädgårdsstad från sekelskiftet, skiss

I följande gestaltungsprinciper vill Tyresö kommun visa hur trädgårdsstadens tankar kan tillämpas på planområdet och hur viktigt det är att jobba med utformningen av gaturummet och bebyggelsens förhållande till gatan för att skapa en trädgårdsstad. Detta dokument kommer att ligga till grund för det gestaltungsprogram som kommer att tas fram till utställningen av

kv. Drivbänken i Äppelviken, Bromma

2. GATAN

Ett hus visar vägen i Biskopshagen, Växjö

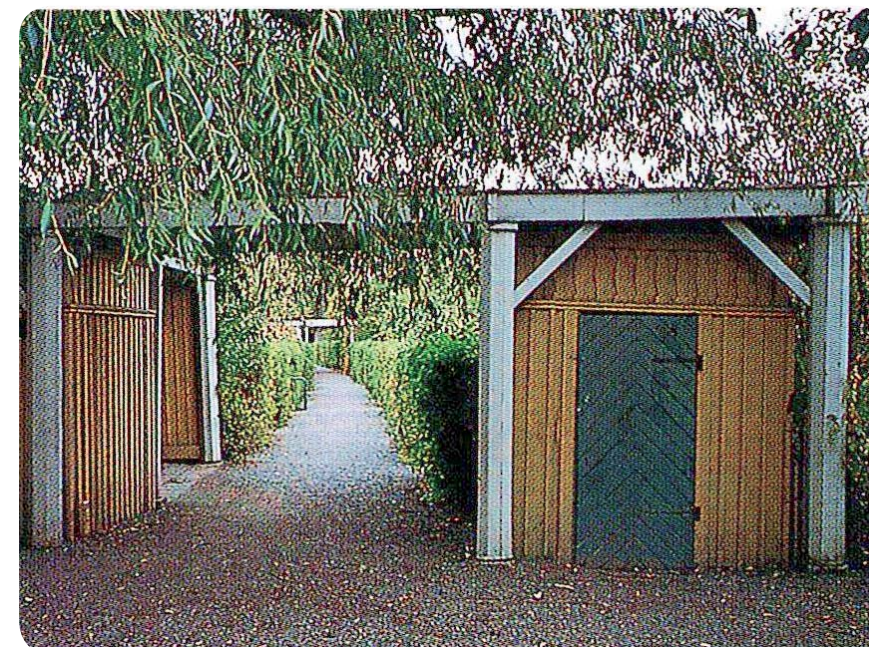
En strategi har varit att skapa en genomgående gatustruktur istället för många återvändsgränder. Detta ger ett lättorienterat gatunät med valmöjligheter för trafikanten där trafiken fördelas på flera gator istället för på en. En viktig aspekt har varit att koppla ihop det befintliga gatunätet runt planområdet med det nya. De nya gatorna har en tydlig hierarki i gatunätet där varje gata fått sin egen gatuprofil som passar för just den gatan, med dess behov. Detta innebär att varje gata får sin särprägel och utformning och man undviker en upprepning som kan bli ganska tråkig.

För att få en intressantare gatustruktur är gatorna inte helt raka utan lätt böjda. Detta gör att man inte ser hela gatans sträckning utan blir nyfiken på vad som gömmer sig bakom kröken. Man kan skapa blickfång, tex. ett högre träd som skymtar bakom en fasad eller att blicken faller på en husfasad istället för en väg som fortsätter rakt fram. Samma effekt kan skapas i korsningar där gatan avslutas med ett hus i fonden eller med platsbildningar som skapar ett slutet gatuperspektiv med fasader eller träd.

Gatorna ska även följa den naturliga variationen i terrängen. Då undviks allt för stora bergsskärningar och uppfyllnader och samtidigt frambringas en omväxling i höjd som skapar fina effekter.

Gång- och cykeltrafikanter ska lätt kunna röra sig i området. Detta kan ske på gatorna men också på mindre stråk mellan fastigheterna. Dessa stråk kan vara grusade gångar och avgränsas med häckar och plank. En lätt belysning bör finnas på utvalda stråk.

Den belagda körytan på vägen består av en hårdgjord yta av tex. asfalt och en genomsläpplig yta av tex. gatsten. Detta gör att vägen känns smalare än vad den är. Då en yta av gatsten inte är så behaglig att köra på hålls även hastigheterna nere. Denna remsa kan även användas för snövallar under den snörika delen av året, en s.k. snöremsa.

Gångstråk i Äppelviken, Bromma

Hus i fonden på en gata i Enske

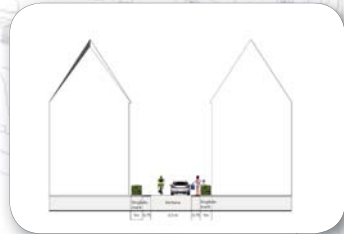

Snöröjningsremsa, Biskopshagen, Växjö

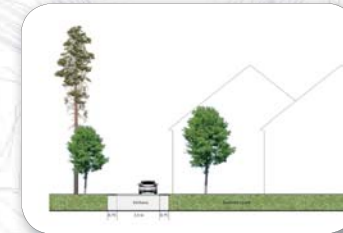

Jessie Navins väg
Vägperspektiv

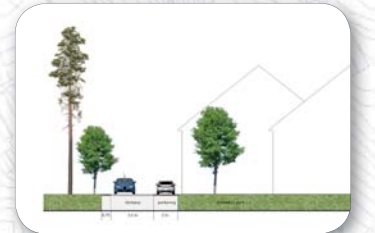
Maria Sofias gränd s.11

Kvartersgator s.12

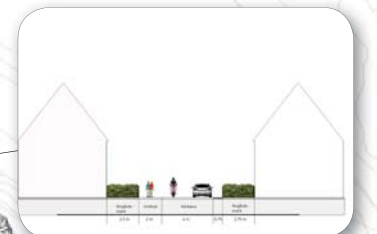

Alternativ 1:
Gata utan parkering

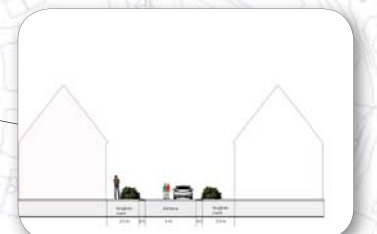

Alternativ 2:
Parkering gata

Pilvägen s.10

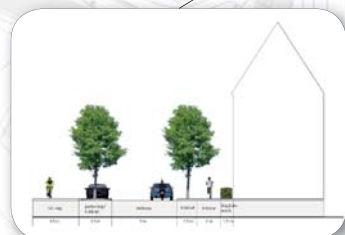

Alternativ 1: med trottoar

Alternativ 2: utan trottoar

Maria Sofias väg s.8

Alternativ 1:
Parkering mellan träd

Alternativ 2:
Parkering gata

Jessie Navins väg s. 9

Alternativ 1:
Parkering mellan träd

Alternativ 2:
Parkering gata

0 50 100

Maria Sofias väg
Alternativ 1

Alternativ 2

Jessie Navins väg
Alternativ 1

Alternativ 2

Kvartersgator
Alternativ 1

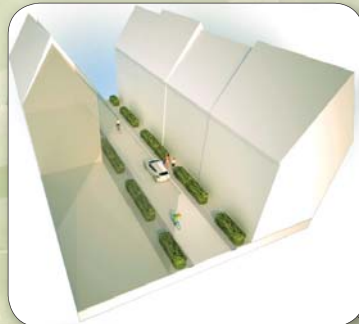
Alternativ 2

Rondell s. 13

Maria Sofias gränd
Alternativ 1

Pilvägen
Alternativ 1

Alternativ 2

Parkstråk s.21

Lek/parkering/väg s.15

Vägperspektiv s.5

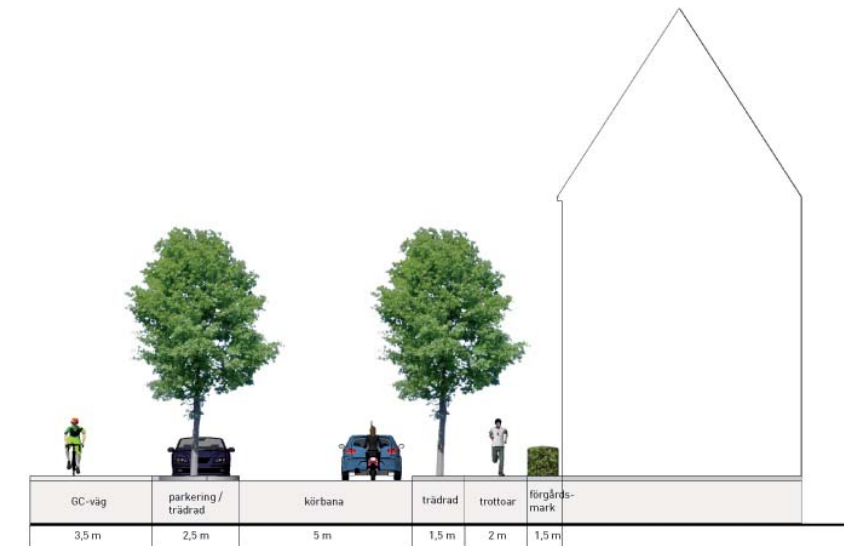
Strandallén

3. VÄGSEKTIONER

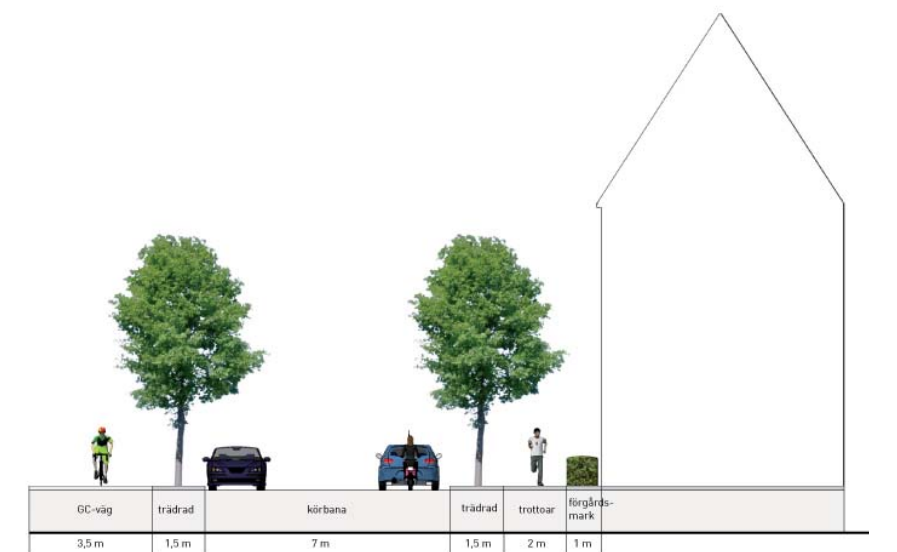
I detta kapitel beskrivs utformningen av gatorna i området. För varje gata finns flera utformningsförslag som sedan till utställningen ska landa i det optimala förslaget. Gaturummets karaktär i skiljer sig mellan gatorna. Detta beror på olika faktorer som storleken på förgårdsmarken, vilket gör att husen kommer närmare eller längre bort från gatan samt gatans funktion och syfte.

Maria Sofias väg blir den största gatan i området och kommer att fungera som uppsamlingsgata för de andra gatorna i området. Denna gata ska också trafikförsörja den framtida skolan som eventuellt kommer att finnas söder om gatan. Gatan blir en allégata med två trädtrader, cykelbana på södra sidan av gatan och trottoar på norra sidan om gatan. Norr om gatan kommer bebyggelsen att ligga nära trottoaren med en mycket liten förgårdsmark på ca 1 meter, medan bebyggelsen söder om gatan kommer ganska långt ifrån gatan (skolan). Med hjälp av trädallén och byggnader nära trottoaren kan gaturummet kring trottoaren ändå få en trivsamt och ombonat karaktär trots att gaturummet blir relativt stort. Bilar får parkera på en sida av gatan för att framförallt klara snöröjningen på vintern. Parkeringen kan ske mellan träden eller på gatan.

alternativ 1

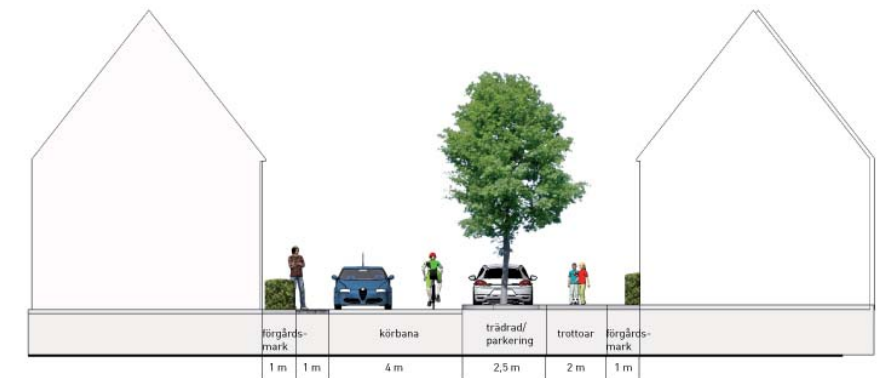
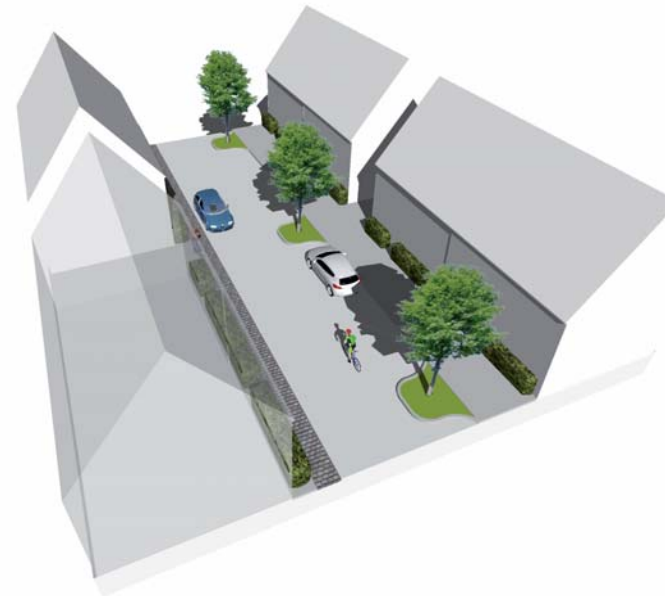
alternativ 2

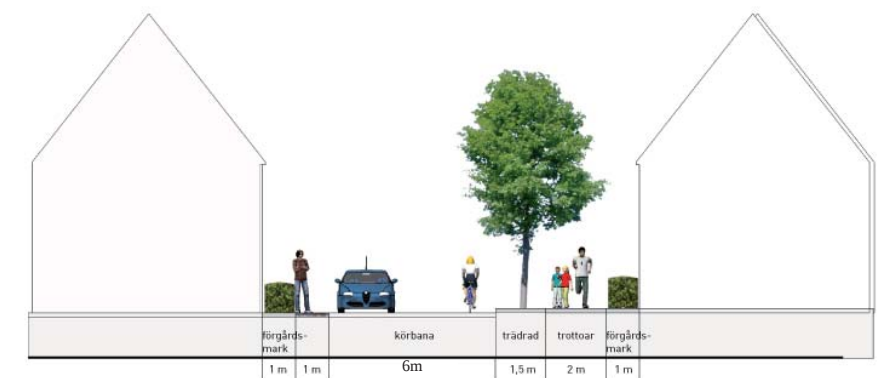
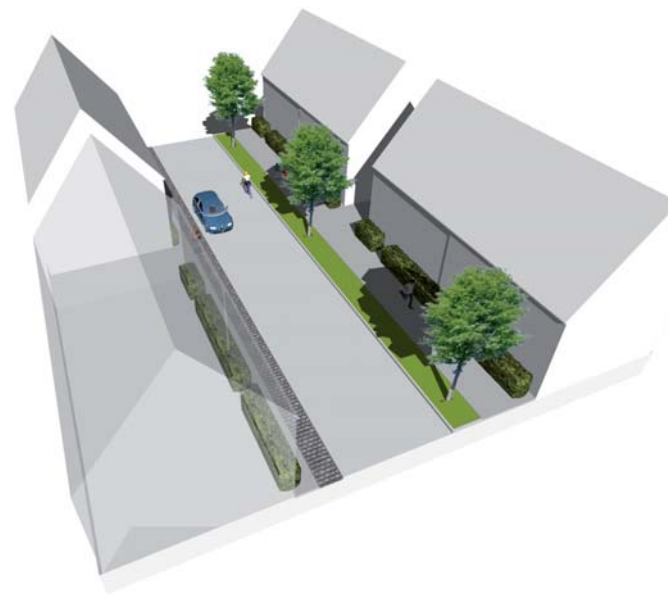
FORTS. VÄGSEKTIONER

Jessie Navins väg finns redan idag och kommer i väster att ha kvar sin nuvarande utformning med trottoar på södra sidan. Gatan kommer dock att ändra karaktär efter korsningen med Pilvägen. Då övergår Jessie Navinsväg till att bli en relativt smal gata med en trädrad på norra sidan av gatan som för in grönska i gaturummet och som separerar körbanan och trottoaren. Södra delen av körbanan utformas med en snöremsa dels för att ta hand om snön på vintern men också för att de som bor på södra sidan av gatan säkert ska kunna ta sig ut i vägområdet. Bilar får även här parkera mellan träden eller på gata. Byggnaderna ligger här mycket nära gatan med en förgårdsmark på ca 1 meter, vilket gör att gaturummet blir relativt smalt. Jessie Navinsväg är en av de gator i området som kommer att ha en tydlig stadsmässig karaktär.

alternativ 1

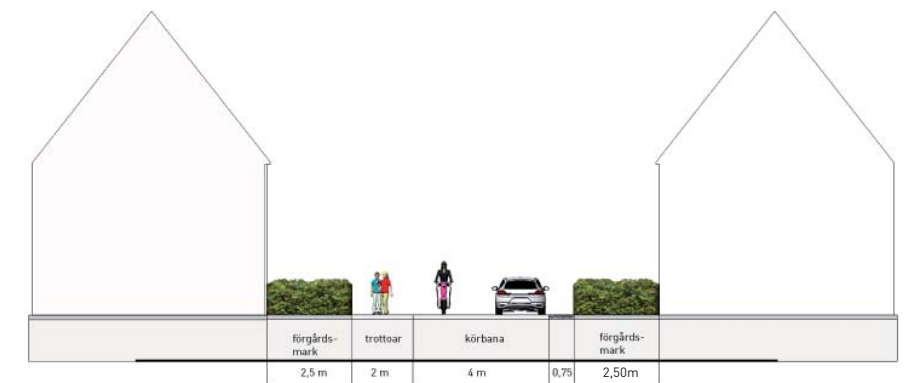
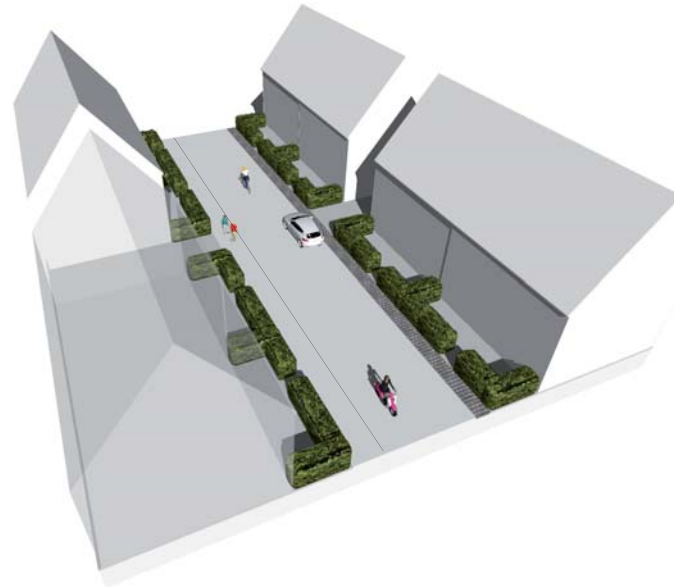
alternativ 2

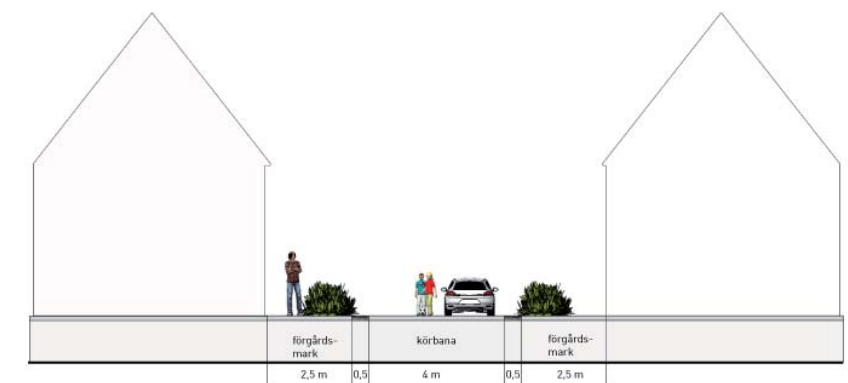
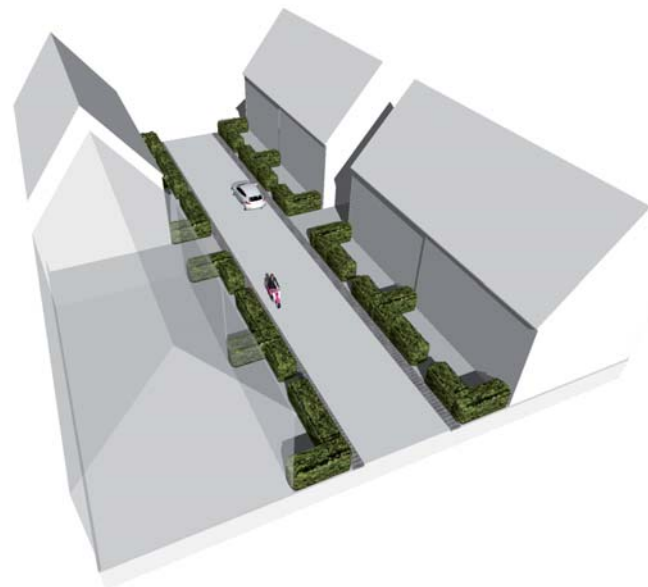
FORTS. VÄGSEKTIONER

Pilvägen blir en smal gata utan trädrad. Förslaget med trottoar har snörensa på en sida om körbanan medan förslaget utan trottoar har snöremsor på båda sidor om körbanan. Vegetationen i gaturummet ligger här på förgårdsmarken och utgörs av häckar i fastighetsgräns. Byggnaderna ligger lite längre från gatan med ca 2,5 meter förgårdsmark. Parkering kommer inte tillåtas på gatan.

alternativ 1

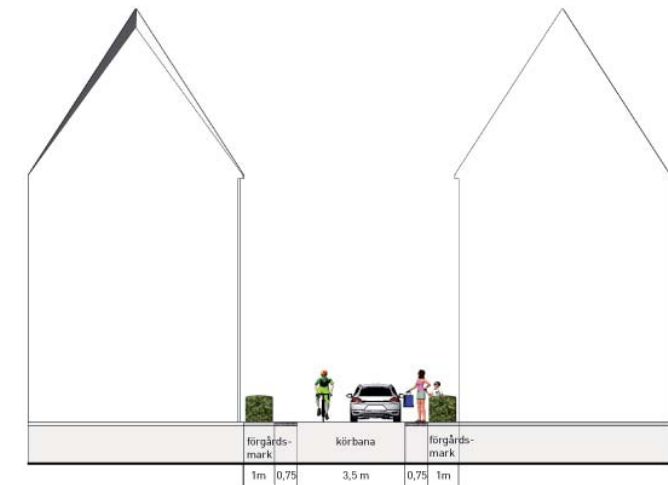
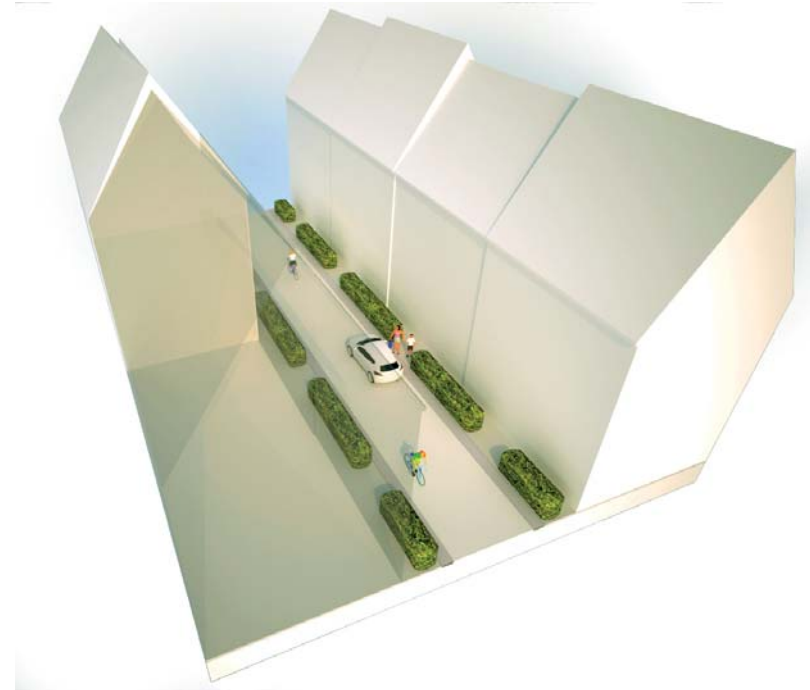

alternativ 2

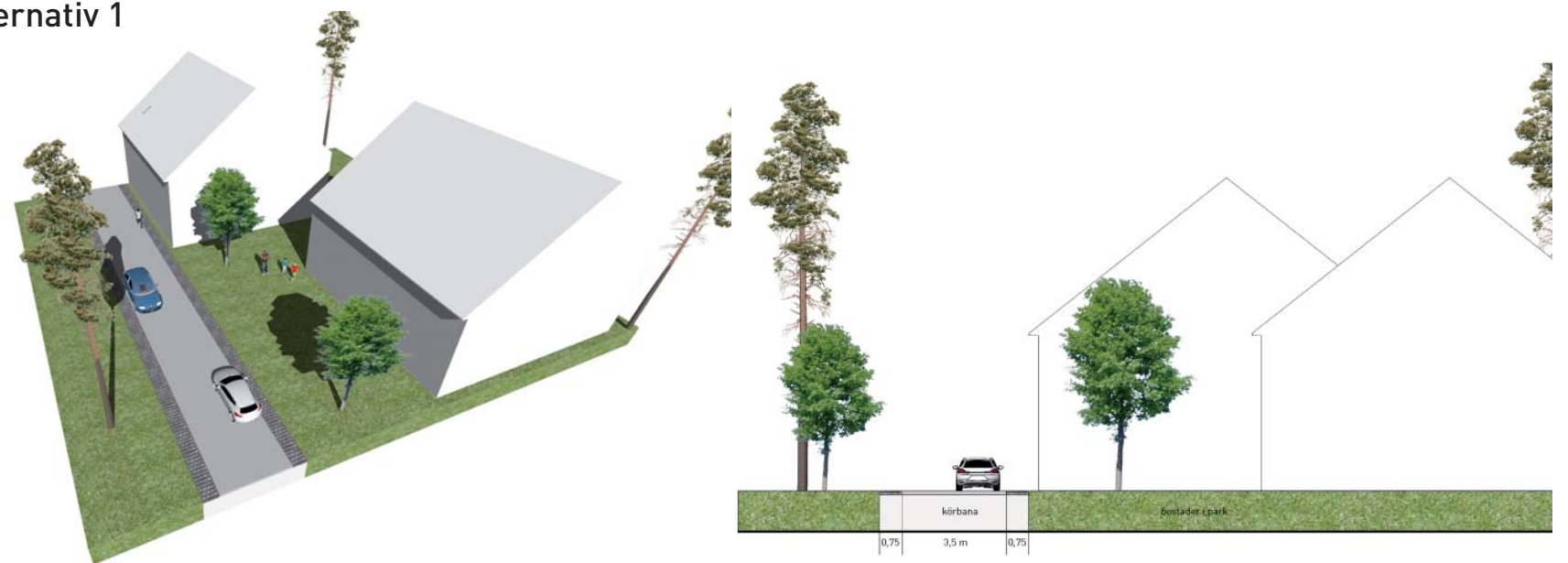
FORTS. VÄGSEKTIONER

Maria Sofias Gränd får samma utformning som Pilvägen med snöremor på båda sidor om körbanan. Förgårdsmarken är dock smalare med hus på båda sidor om gatan. Bebyggelsen är också något högre och får en annan utformning då bebyggelsen här består av flerfamiljshus. Denna gata kommer att kännas som en gränd med sin höga bebyggelse och smala gaturum och därmed få en tydlig stadsmässig karaktär. Ingen parkering kommer att tillåtas på gatan men några parkeringar kommer att rymmas i den platsbildning som finns halvvägs in på gatan.

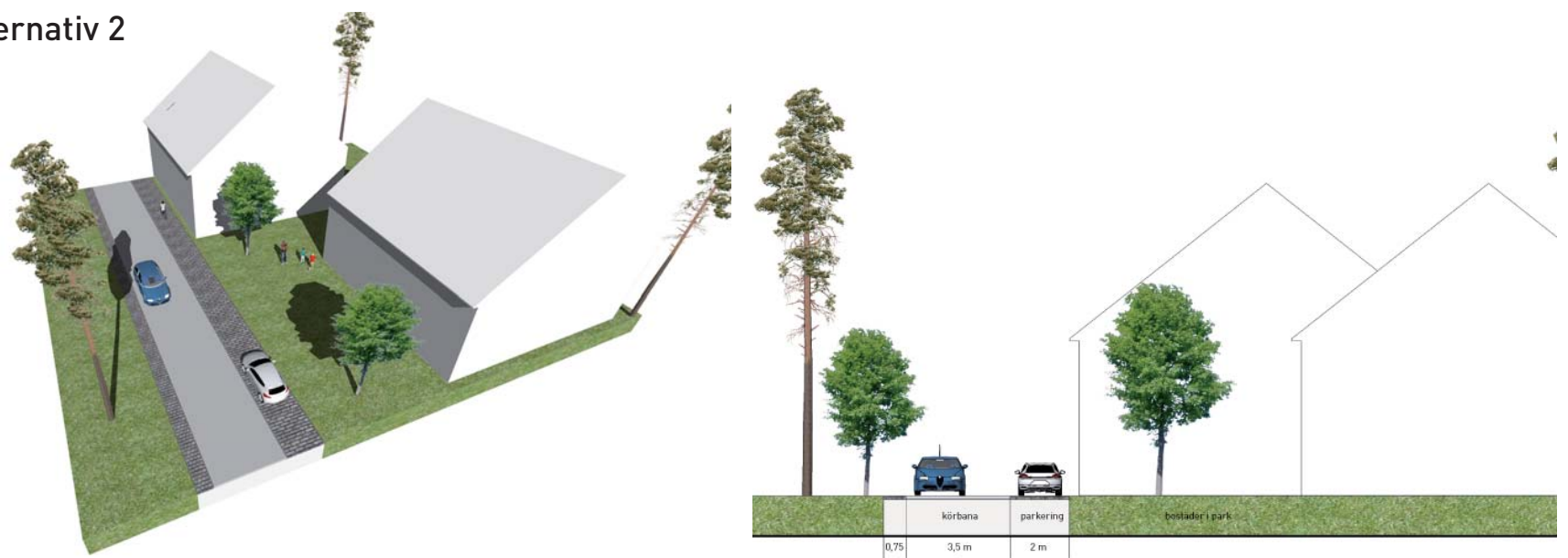

Kvartersgator är smala gator med snöremsor på båda sidor om körbanan. Två bilar ska lätt kunna mötas men får då utnyttja snöremsan att köra på och hastigheterna hålls nere. Här samsas alla trafikslag på gatan. Kvartersgatan på höjden ska följa terrängen och kunna ha parkerade bilar på en sida av gatan. Denna gata ska vara genomgående, alltså inte ha några återvändsgränder. Byggnaderna kan ligga på varierat avstånd från gatan.

alternativ 1

alternativ 2

Platsbildning
gata

4. PARKERING

Boendeparkering för flerbostadshusen i västra delen av planområdet ska ske i garage under husen. För radhus och parhus ska boendeparkering framför allt samlas i gemensamma parkeringar på gårdarna i anslutning till vägen (se illustration nedan). Anledningen till detta är att undvika parkerade bilar på framsidan av husen som lätt skapar en tråkig fasad mot gatan. De gemensamma parkeringsplatserna för radhus och parhus ska hållas små, helst inte fler än 10-12 platser och utformas med omsorg i beläggning och vegetation. Det är viktigt att parkeringen inte syns från gatan utan avgränsas mot gatan med häckar eller/och plank. Det är också viktigt hur parkeringen avgränsas mot angränsande fastigheter. För flerbostadshusen på höjden, hus i natur, ska boendeparkeringen ske på kvartersmark.

Gästparkering kommer att finnas längs med några av gatorna i området. Längs med Maria Sofiasväg och Jessie Navinsväg kommer parkeringen att vara längsgående och avbryts med ett träd mellan ca var tredje bil alternativt ske utanför trädraden. På Pilvägen kommer det inte vara tillåtet att parkera på vägen. Där kan de gemensamma parkeringsytorna få bli något större för att även kunna rymma gästparkering. Gestaltningen med hjälp av vegetation och markbeläggning på dessa platser blir extra viktig för att skapa känslan av att ytorna är mindre än vad de egentligen är. På kvartersgatan på höjden kommer det att vara möjligt att parkera på en sida av vägen.

Parkering på gata mellan träd, Kärrtorp.

Parkering på gata med separat trädrad.

Avgränsning från parkeringsyta mot kvarterslekplats i Tullinge trädgårdsstad

Parkering på gata i Landala, Göteborg.

Lek/parkering/väg

5. BEBYGGGELSEN

Trädgårdsstaden kommer att innehålla radhus och parhus i 2 plan med inredningsbar vind och flerfamiljshus i 3-4 våningar. Området ska symboliseras av en modern och god arkitektur med hög kvalitet i både material och byggnadsdetaljer. Bebyggelsen ska utformas med en sund byggteknik och klara en minimal energiförbrukning.

För att skapa ett intimt gaturum och en privat trädgård är det viktigt med byggnadernas förhållande till gatan. Entréerna ska ligga mot gatan, med husfasader i en enhetlig linje längs med förgårdsmarken. Förgårdsmarken varierar något beroende vilken gata husen ligger vid. Ju mindre förgårdsmark desto större privat trädgård på baksidan för odling, umgänge och avkoppling. Framsidan blir då mer offentlig och en del av gatan. Mot gatan och mellan fastigheterna planteras häckar som kan brytas av med plank på utvalda ställen för att den privata trädgården ska skyddas mot insyn. Ovan beskrivna förhållningssätt mellan byggnad och gata skapar en tydlig stadsmässighet i området. Det är viktigt att byggnaderna längs gatan passar ihop. Helhetsintrycket får inte bli rörigt men för att skapa en varierad gatubild bör utformningen vara blandad men i harmoni med varandra. Detta är extra viktigt med bebyggelsen på motsatta sidan av gatan.

Längs med Maria Sofias väg planeras för flerbostadshus och parhus alternativt radhus på den norra sidan om vägen. Söder om vägen ligger den planerade förskolan och skolan. För att skapa ett trevligt gaturum lägger vi byggnaderna nära gatan med 1 meter förgårdsmark mot gaturummet. Husen kan bindas samman med t.ex. plank för att få en sammanhållen bebyggelse längs hela gatan. Fasaderna kan ha någon sorts växtlighet tex. klätterrosor för att få in mer vegetation i gaturummet.

Längs med Jessie Navinsväg och Pilvägen kommer det att ligga radhus på båda sidor om vägen. Karaktären kring de två vägarna kommer dock att skilja sig något. Bebyggelsen längs med Jessie Navinsväg läggs mycket nära gaturummet med en förgårdsmark på 1 meter. Detta gör att gaturummet blir intimt och en större privat trädgård får plats på baksidan. Här undviks häckar i fastighetsgränsen och för att få in mer grönska i gaturummet kan det finnas vegetation på fasaden t.ex. i form av hortensia eller klätterrosor.

Längs Pilvägen kommer förgårdsmarken var något större, 2.5 m. Förgårdsmarken avgränsas med häckar som kan kompletteras med plank på utvalda ställen, t.ex. vid parkeringarna. Detta skapar ett intimt gaturum men ändå med mycket vegetation och en liten privat sfär även på framsidan.

Förgårdsmark avgränsad med häckar i Trädgårdsstaden, Tyresö..

Bebyggelse med mycket liten förgårdsmark i Jakriborg i Skåne

Bebyggelse med lite förgårdsmark i Kärrtorp.

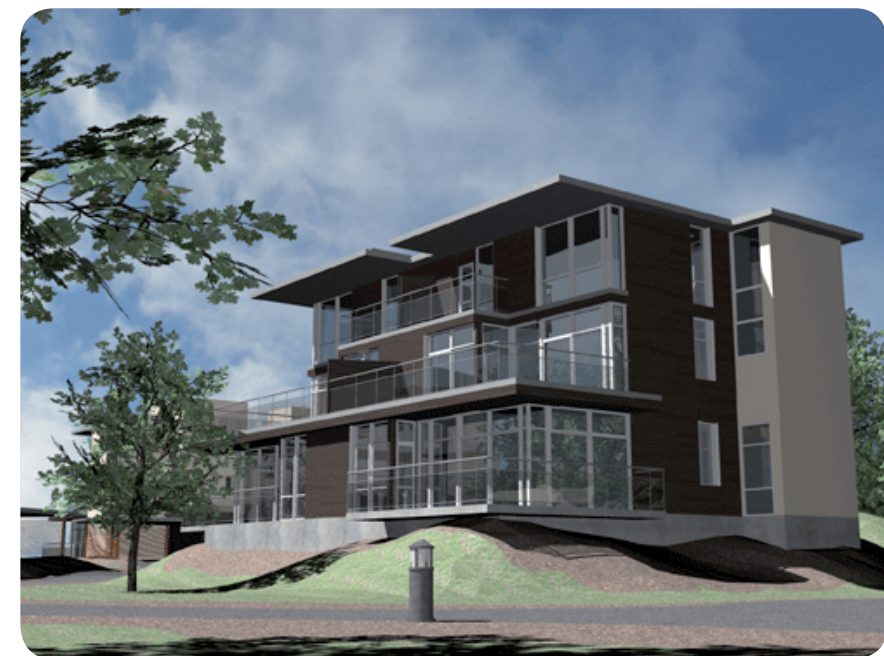

Modellbild

Hus i natur Kvarnskogen, Sollentuna

I norra delarna av planområdet finns mycket vacker natur med berghällar och tallskog. För att kunna bevara så mycket som möjligt av denna natur frångås här trädgårdsstadens principer och husen placeras i naturen utan trädgårdar. Här ligger husen skilda från varandra och från gatan då byggnaderna ska förhålla sig till naturen och inte till vägen.

Hus i natur i Peppargränd, Tyresö

Hus i natur Kvarnskogen, Sollentuna

5. PARK & TRÄDGÅRD

I trädgårdsstäder ska det finnas god tillgång till parker och trädgårdar. Tyresö strävar efter att skapa en så grön trädgårdsstad som möjligt och gör det i flera olika nivåer. Förutom parker och trädgårdar är det viktigt med vegetation i gaturummen. Det ger liv åt gatubilden och skapar en trivsamt miljö. Det kan handla om trädrader längs gatan, platsbildningar i korsningar med belysta träd, planteringar, en bänk eller någon annan utsmyckning. Det är också viktigt med gångstråken som ramas in av häckar och buskar från de privata trädgårdarna.

Centralt i planområdet föreslås ett område för en stadsdelspark. Denna ska utformas och omsorgsfullt gestaltas med platsbildningar, konstnärlig utsmyckning och gång- och cykelstråk. Där ska också finnas en större lekpark. Denna kan gärna utformas i ett speciellt tema. En del av parken blir en naturpark där den befintliga vegetationen med berghällar och tallskog ska bevaras.

Varje kvarter ska ha ett mindre parkområde med bla lekutrustning för barn. Dessa platsbildningar ska kunna nås via de mindre gångstråken utan att korsa bilvägar.

Ekologilekparken i Västra Hamnen, Malmö

Mindre parkområde i kvarteret med lekutrustning.

Trädgård i Tullinge Trädgårdsstad

Trädgårdsbild från Änggården, Göteborg

All bebyggelse ska ha tillgång till trädgård. Radhus och parhus ska ha egen trädgård på baksidan för umgänge och odling. Trädgårdar ska inramas av häckar som ibland kan brytas upp med plank utan att det blir plottrigt och rörigt. En förrådsbyggnad och fruktträd bör finnas i varje trädgård. Flerbostadshusen ska ha gemensamma gårdar där det också ska vara möjligt att odla.

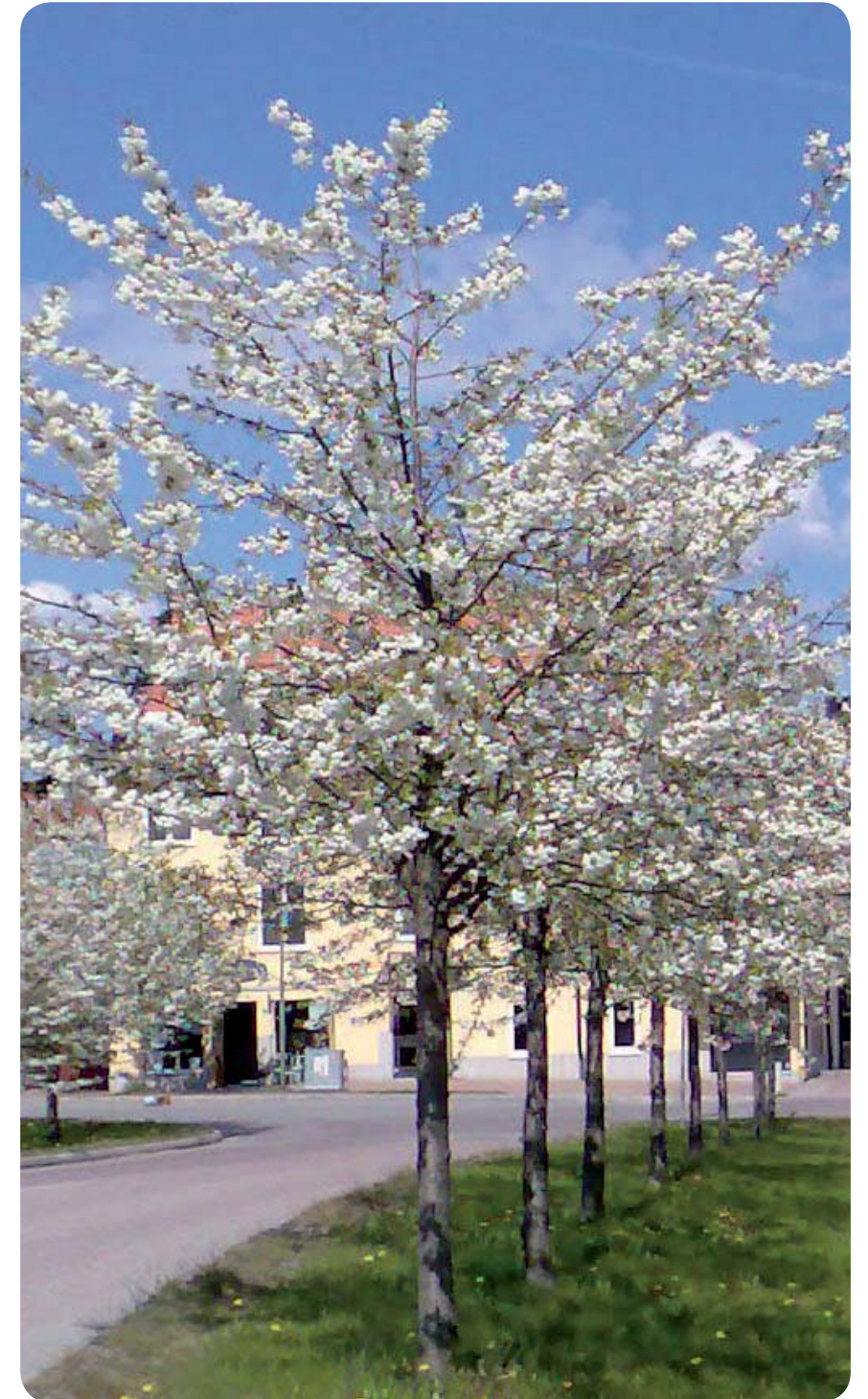
Belysta träd i Linné trädgården i Växjö

Gångpassage mellan tomter inramad av häck och förråd

Granitcylinder med vattenspegel av Ulf Nordfjell

Blommande körsbärsträd i Tyresö trädgårdsstad

Parkperspektiv
Bild från sydöst